

Šuša, Ivan

Vítaná (stredo)európskosť a kontextualita brnenského zborníka

Opera Slavica. 2008, vol. 18, iss. 1, pp. 45-46

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116669>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

uce, souboru mediálních prezentací, které umožňují zpestření výukové metody, což dnes běžně děje. Dnes je to tak, že než se něco stačí popsat, již je to v běhu a vzápětí se to stává minulostí: to dokládá důležitost tohoto kompendia, zároveň však ukazuje na to, že v blízké budoucnosti může být zase jinak a také to, že očekávané radikální kroky bývají často ještě radikálnější, ale také, že radikální být vůbec nemusí: i resistance, zpětná vazba, regres jsou přirozenou součástí vývoje a dějiny staré i novější jsou toho svědky.

Studie D. Bíny a jeho kolektivu je typickou multidisciplinární prací zasahující do mediálních studií, teorie komunikace a sémiotiky a také do pedagogických a filologických disciplín. Je to ukázka toho, že nové věci vskutku vznikají na hranách oborů, ale také toho, že tyto nové sféry, nové obory a oborové průsečíky zatím ještě hledají svou relativně ustálenou podobu: interdisciplinaritu již našly, neboť z ní vyšly, nyní zase hledají disciplinaritu, tj. vlastní pevnou identitu.

Druhá knížka, vlastně eseje, jež se podle starých filozofů nazývá „traktátem“ zaujme již jazykem i tím, že s jazykem se tu pracuje a že promluva je chápána jako něco v tomto světě velmi podstatného. Autor koncipuje řečové chování, resp. definuje výchovu jako podporu výřečnosti – „tělo máme, řeč jsme“ (s. 9). Lze souhlasit, že „vědět je umět říci“, že „vidíme věty, cítíme věty, konáme věty“, že „řeč vládne“. Že ve světě jde o boj o moc hraním her. Naopak text je pro něho v soumraku. Bínovo vyzvání k radosti z růstu je pochopitelné, ale stejně jeho strategie vyvolává otázky: ta největší se týká smyslu takové činnosti a jejího přesahu. Explicit jeho textu je spíše hrozivý než radostný: je dobře podpořit pospolitost milovníků řeči proti logofágům, ale neustálá lstivost, kterou nám autor radí, „přihrávky do běhu“, nové vrhání do nových figur-experimentů, jako by nepočítalo s nutností zastavení a kontemplace, ponoření do sebe i do druhých. Nevím, jestli jsou to účinné prostředky záchrany světa, po níž autor volá.

Vzal bych proto z jeho eseje voluntaristicky, co je podstatné pro mě: to je podle mého soudu pěstování jazyka jako řeči, ale i jako textu (ostatně dnes je svět jedním velkým textem), zdůraznění řeči jako hybatelky světa, jako alfy a omegy, nikoli jako „servisu“, tedy služebné sféry jiným, konjunkturálním oborům, docenění minuciózní a neefektivní práce s jazykem od prvních slůvek po artefakty a docenění pěstění tohoto statku a umění, jak s ním pracovat. Z tohoto hlediska jsou obě knížky potřebné nejen pro filology.

Ivo Pospíšil

Vítaná (stredo)európskosť a kontextualita brnenského zborníka

Karel Krejčí a evropské myšlení. Slavistická společnost Franka Wolmana, Brno, 2006.

S menom českého literárneho vedca **Karla Krejčího** (1904-1979) sa spájajú najmä výskumy a vedecké práce v oblasti literárnej komparistiky, literárnej histórie, genológie, bohemistiky a polonistiky. Krejčí významne ovplyvnil česko-slovenskú (aj keď v slovenskom kontexte sa mu doposiaľ nevenovala výraznejšia pozornosť – z ostatných rokov by som upozornil vari na príspevky jeho žiaka Pavla Winczera v *Slovak Review* 1/2002 či *Slavia* 4/2005) a poľskú literárnu vedu od tridsiatych až do konca sedemdesiatych rokov 20-storočia. Túto „informačnú medzeru“ sa rozhodli zaplniť exponenti brnenskej Slavistickej spoločnosti Franka Wollmana, ktorí v spolupráci s Ústavom slavistiky Filozofickej fakulty Masarykovej Univerzity v Brne vydali zborník príspevkov pod názvom **Karel Krejčí a európske myslenie**. Jeho editori – slavisti Ivo Pospíšil a Miloš Zelenka – pred-

stavujú čitateľom Krejčího ako moderného mysliteľa 20. storočia, ako priekopníka slavistiky a najmä ako literárneho teoretika a filozofa. Prispeli doň osobnosti českej (I. Pospíšil, M. Zelenka, D. Kšicová, J. Kudrnáč, J. Zouhar...), slovenskej (A. Zelenková, P. Winczer) a poľskej (K. Kardyni-Pelikánová, polonista L. Štěpán) literárnej vedy a filozofie, čím dosiahli (spolu s príspevkom česko-francúzskej slavistiky Hany Voisine-Jechovej) európsky rozmer aj z autorského hľadiska. Navyše, zborník ponúka práce jednotlivých autorov v troch stredoeurópskych jazykoch – v češtine, slovenčine a poľštine.

I keď názov zborníka zdanlivo evokuje a predpokladá väčší záber na Krejčího európsku ideu, jeho „európskosť“ je často prítomná najmä v pozadí jeho myšlienok – z hľadiska porovnávacieho, metodického či metodologického. Výraznejšie je v zborníku európska myšlienka prítomná vo všeobecnejšie filozoficky ladenom príspevku Čechy a Európa od Jana Zouhara a v príspevku Jiřího Kudrnáča, ktorý rozoberá Krejčího literárno-historické a monografické dielo Česká literatúra a kultúrne prúdy európske, vydané ešte v čase normalizácie. Toto dielo, výrazne sa približujúce k esejistike, sa zameriava najmä na českú literatúru od klasicizmu po romantizmus, ponúka hierarchizáciu smerov na prelome storočí (romantizmu, novoromantizmu, secesie...)

Známy literárny teoretik, už spomínaný Ivo Pospíšil približuje autorov život a dielo, zdôrazňuje najmä Krejčího sociologické poňatie literatúry a prepojenie sociológie a porovnávacej literárnej vedy, ktoré umožňujú presah k interdisciplinárnosti. Pripomína tiež zborník Slované štúdie z roku 1979, do ktorého Krejčí prispel úvahou o úlohe tzv. fyziológie v literatúre. Dodajme, že Pospíšil funkčne a na základe analýzy rozoberá Krejčího fyziológiu ako základnú zložku určitých typov románov, najmä z ruskej literatúry. Sociologický aspekt je prítomný aj v príspevku Miloša Zelenku. Josef Vlášek zase pripomína cestu autorovho príklonu k neopozitivismu. Danuše Kšicová si všima genologický a komparatívny aspekt autora a približuje čitateľom Krejčího dielo Heroikomika v básnictve Slovanov – zdôrazňuje i nečakané súvislosti, ako je napríklad komparácia Puškina s Byronom a podobne.

Výrazná časť zborníka je venovaná polonistike – za pozornosť stojí najmä práca Ludvíka Štěpána, ktorý sa zameriava na Krejčího vzťah k autorom poľskej moderny Reymonta a Żeromského, najmä z genologického pohľadu a z hľadiska typológie a kompozície poľskej pozitivistickej prózy a poľskej moderny. Česko-francúzska polonistka Hana Voisine-Jechová ponúka komparatívnu prácu o Mickiewiczovi a Máchovi. V tejto súvislosti odporúčam i príspevok k dejinám českej polonistiky od Slovenky Anny Zelenkovej, ktorá dokladá osobnosť a vedátorstvo Krejčího na základe konkrétnych historických dokumentov (napríklad publikovaná správa o jeho habilitačnom konaní a pod.), čo výrazne obohacuje zborník aj z historického a bibliografického pohľadu. Ku Krejčího univerzitnému účinkovaniu sa vracia v autentických spomienkach jeho bývalý študent, dnes emeritný profesor Viedenskej Univerzity Pavol Winczer.

Editori naplnili to, čo si predsavzali – vydať zborník, ktorého charakter bude viacodborový, s vedomím súvislostí a ktorý ponúkne témy, „ale i presahy, ktoré miera k dnešku inšpiratívne i varovne, v zmysle nezbytnosti kontextuality ako záruky proti jednostranostiam, izolacionizmu a novodobému diletanstvu, ahistorizmu a ignoranstvu“. Stodvadsaťstranový zborník je cenným teoretickým vkladom do otázok literárnej vedy a zaujímavý i z hľadiska predstavenia myšlienok Karla Krejčího v (stredo)európskom kontexte. Rozhodne ho odporúčam ako lektúru pre všetkých záujemcov o literatúru, literárnu vedu, slavistiku a filozofiu.

Ivan Šuša